

Det gode liv – den gode gudstjeneste!

Om fornyelse af gudstjenesten i Voerladegård kirke!

Af sognepræst Peter Tast

Vogt jer for formerne! Deres opgave er kun at støtte op om indholdet!

Så enkelt kan man udtrykke en af pointerne omkring gudstjenesten i bogen *Gudstjenestens kærneværdier* af den svenske teolog og gudstjenesteekspert, dr. theol. Martin Modéus, der i mange år har arbejdet med gudstjenesteudvikling i Stockholm stift. Helt så enkelt er det dog ikke, for gudstjenestens former er også med til at bære og understøtte indholdet. Men **formerne har en tendens til at tage fokus**, fordi de er så nemme at få øje på, mens det, der giver gudstjenesten **værdi**, er langt sværere at fastholde og definere, og handler om, hvordan vi **oplever** gudstjenesten.

Da vi for nogle år siden begyndte at arbejde med udvikling af søndagens gudstjeneste i Voerladegård kirke, gik vi - som så mange andre - i gang med at se på gudstjenestens former, fremfor at spørge os selv om, hvad det egentlig er, der giver gudstjenesten værdi. Et problem ved at tage udgangspunkt i formerne er, at vi let kommer til at tale ved siden af hinanden, fordi vi har forskellige indre billeder af, hvad en god gudstjeneste er. Et andet problem er, at forandringer ikke nødvendigvis medfører forbedringer. Derfor skal man snarere søge efter **fornyelse end forandring!** Ikke at man skal være bange for at forandre, men hvis ikke forandringerne forbedrer noget, så er de jo ikke meget værd.

Skal man finde frem til en fornyelse af gudstjenesten, der forbedrer gudstjenesten kvalitativ, skal man snarere blive klar over, **hvad der giver gudstjenesten værdi** for os her i Voerladegård. Vi skal med andre ord stille os selv følgende spørgsmål: **Hvorfor har vi gudstjeneste og hvorfor gider vi at komme? Hvad er det, der giver gudstjenesten værdi? Ja, hvad er en gudstjeneste egentlig? Og hvad får jeg ud af at deltage?**

Hvad er en gudstjeneste?

Gudstjenesten er et **ritual**, hvor der etableres et møde (en **relation**) med Gud (det hellige), med medmennesket og med dig selv. Her fejrer vi livet på godt og ondt - lidt ligesom ved en fest. Med al den glæde og alt det bøv, der er ved at være i relation med andre. Såvel børnene, der bryder normerne og (forhåbentligt) fylder rummet med en umiddelbar glæde, over festens hovedperson, der er i centrum, til den svigerinde, der lider af brystkræft, og bedstefar, der har mistet sin kone. Både glæde, smerte, sorg og sorgløshed er samlet og rummes ved samme lejlighed, og det gør samværet indholdsrigt og meningsfyldt. Gudstjenesten er **ikke et arrangement eller en event** som fx en teaterforestilling. Den er derimod et **ritual**, som bl.a.

hjælper os ved at **sætte ord på ting**, der er sket, og på de mere eller mindre bøvlede relationer, vi er i.

Ved en gudstjeneste understøttes de medmenneskelige relationer med relationen til Gud – i mødet med "det hellige". Her taler vi med Gud (i bøn), og her taler Gud til os! Gennem ordet, vi hører, gennem nadverens fællesskab eller i små glimt, der pludselig rører noget i os. En dag sker det i en salme, en anden dag ved en læsning, en tredje dag ved et solstrejf på et afgørende tidspunkt, en fjerde dag ved en enkelt sætning, der rammer noget i mig og får mig til at tænke nyt omkring mit liv. Vores indbyrdes fællesskab opleves især ved dåb, salmesang, nadver og samtalen ved kirkekaffen, og det giver værdi til mit liv.

Af en lille, ikke-repræsentativ undersøgelse, jeg foretog ved interviews af personer fra Voerladegård, fremgår det, at kærneværdierne i gudstjenesten for os er: Fællesskab, (følelsesmæssig) berøring, hellighed, delagtighed. tryghed – tillid; åbenhed; nærvær, glæde og genkendelse.

Er gudstjenesten nødvendig?

Det gængse svar er, at gudstjenesten er nødvendig, fordi det er her, **menigheden bliver til menighed**, og finder alt det, som troen indeholder.

Men når nu de fleste folkekirkemedlemmer ikke er til stede, finder menigheden så stadig sin identitet i gudstjenesten? Modéus' bror Frederik, kommer i sin bog *Mod til at være kirke* med en fin betragtning her: "**Kirken eksisterer ikke for at verden skal blive mere kirkelig, men for at verden skal blive mere menneskelig!**". Så ja, **kirken er nødvendig**, men gælder det også gudstjenesten? Spørgsmålet om gudstjenestens nødvendighed strander ofte i en diskussion om søndagens højmesse kontra de mange andre former for særgudstjenester og kirkelig events, som tiltrækker betydeligt flere mennesker.

Selvom Martin Modéus mener, at den eneste langtidsholdbare ordning for gudstjeneste er søndagens højmesse, så er der dog noget, der er vigtigere end ordningerne, nemlig **relationerne!** I gudstjenesten etableres et **rum, hvor de tre grundrelationer kommer i spil**, og det har vi brug for. Derfor er gudstjenesten nødvendig!

Når vi så går videre i arbejdet med gudstjenesteudvikling, kan vi vende spørgsmålet og spørge: "**Hvad er nødvendigt i gudstjenesten?**" Her bør kriteriet tilsvarende være: Det, der understøtter de 3 grundrelationer.

Hvem ejer gudstjenesten?

Hvem ejer egentlig gudstjenesten? De professionelle eller kirkegængerne? Selvom præsten leder og har ansvar for gudstjenesten og organisten spiller i 43% af tiden, så er det altså **den gudstjenestefejrende menighed, der er gudstjenestens subjekt! De, der samles – de**

bedende og søgende – er udgangspunktet for, hvad det vil sige at være kirke. Det er **kirkegængernes fællesskab**, der bør have **magten** over gudstjenesten.

Hvordan udvikler og fornyer vi gudstjenesten?

Selvom vi gerne vil have nye kirkegængere, så nytter det ikke at lave gudstjeneste for dem, der ikke kommer! Udgangspunktet er dem, der kommer. Men måske vil flere få lyst til at komme, hvis menigheden og menighedens fællesskab er mere synligt. En måde at synliggøre menigheden i gudstjenesten på, er ved at danne **grupper**, der kan medvirke i gudstjenesten.

I stedet for at fokusere på den enkelte gudstjeneste, bør vi snarere se **gudstjenestelivet** som helhed. Selvom det er ønskeligt at have gudstjeneste som et fast ritual hver søndag, så er det vigtigste dog, om vi **kan skabe rum for relation og livsrytme**? Kan gudstjenesten komme til at fungere som et pulsslag i en livsrytme?

Livsrytmer er både almindelige, daglige (morgen- og aften-) ritualer, og i religiøs sammenhæng, kan det fx være morgen-, aften- eller bordbøn. Kirkeklokkerne, der ringer solen op og ned efterfulgt af bedeslagene understøtter en sådan daglig rytme.

Gudstjeneste som livsrytme er typisk den ugentlige højmesse, men der findes også mange andre livsrytmer, fx den månedlige, årstidsbestemte eller års-rytme. Der er f.eks. folk, der kommer fast til jul, påske, høst eller fx til aftengudstjenesten den sidste søndag i måneden.

Gudstjenestefornyelse bør ikke begynde i liturgien, men i relationerne og værdierne! Udvikles gudstjenesten fx ud fra de menneskelige relationer, bliver det ikke så afgørende, hvilken liturgi, form, liturgisk sprog eller musik, vi bruger.

Derfor bør vi gennemgå gudstjenesten led for led og spørge os selv, hvilke værdier og relationer, leddene understøtter. Modéus mener, vi bør fokusere på og bevare alt, der understøtter **de medmenneskelige relationer**, da det er dem, der har det sværest i gudstjenesten.

Det, der understøtter de medmenneskelige relationer i gudstjenesten er bl.a. fællessang, korsvar, når gudstjenesten opleves som en slags "samtale", lægmandsmedvirken ved praktiske opgaver, oplæsning, bøn eller indholdet i bønner og evt. en "prædikensamtale" i st.f. prædiken. Når vi har gennemgået det, kan vi spørge os selv, om nogle led bør forstærkes, forandres eller fornyes?

Udover gudstjenestens form, er der også helt konkrete **fysiske elementer**, der indvirker på måden, vi oplever gudstjenesten på. Det handler bl.a. om, hvordan vi sidder, står og går i gudstjenesten, og om, hvordan og hvorfra, præsten leder gudstjenesten. Endelig har **musikken** meget stor betydning for, hvordan gudstjenesten **opleves**. At arbejde med **lydsporet** til en gudstjeneste kan gøres uden at ændre på noget i formen.

Modéus peger i sin bog *Menneskelig gudstjeneste* på, at man kan fremme "menneskelig varme" og gøre gudstjenesten mindre stiv ved at give **børn** en særlig rolle og lade dem medvirke i gudstjenesten med opgaver, der har rituel betydning, fx at tænde lys, bære dåbsvand, dele salmebøger ud.

Det er menigheden, der fejrer gudstjeneste, og derfor menigheden, der i samarbejde med præst og personale skal forme gudstjenesten bedst muligt.

Gudstjenestefornyelsesudvalget har allerede foretaget en del ændringer i gudstjenesten i Voerladegård kirke. Måske kan vi gøre det endnu bedre ved at spørge os selv, om ændringerne nu også understøtter de værdier og relationer, vi gerne vil fremme ved gudstjenesten i Voerladegård kirke.

Sognepræst Peter Tast